

ВГО „Арт-терапевтична асоціація”
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
Кафедра загальної і медичної психології та педагогіки
медико-психологічного факультету
Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця
Національна медична академія
післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика
ГО „Центр психології руху та творчого самовираження”
Київський міський Будинок Вчителя

**«ПРОСТІР АРТ-ТЕРАПІЇ:
палітра емоцій»**

**XIII Міжнародна міждисциплінарна
науково-практична конференція
(Київ, 2016)**

**ТЕКСТИ ДОПОВІДЕЙ
ТА МАТЕРІАЛИ
ТВОРЧИХ МАЙСТЕРЕНЬ**

Київ – 2016

териати XIII Міжнародної
ференції (м. Київ, 25 – 27
рикова, Л.А. Найдюнової,
ти ворота, 2016. – 140 с.

дей та концепції майстер-
ї науково-практичної кон-
рцій» (м. Київ, 25 – 27 лю-
ан теорії та практики арт-
шення життєвих проблем,
ростання
тив, персоналів, мистецтво-
вчач та світовим досвідом

т тез.

півтична асоціація», 2016

**«ПРОСТІР АРТ-ТЕРАПІЇ:
палітра емоцій»
XIII Міжнародна міждисциплінарна
науково-практична конференція
(Київ, 2016)**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УДК 159.98
ББК 84.5

Простір арт-терапії: палітра емоцій: матеріали XIII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 – 27 лютого 2016 р.) [за наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдьонової, О.Л. Вознесенської, О.М. Скнар]. – К. : Золоті ворота, 2016. – 140 с.

Редакторська група – А.П. Чуприков
Л.А. Найдьонова
О.Л. Вознесенська
О.М. Скнар

У збірнику представлено тези доповідей та концепції майстер-класів XIII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції «**Простір арт-терапії: палітра емоцій**» (м. Київ, 25 – 27 лютого 2016 р.), які відображають сучасний стан теорії та практики арт-терапевтичної допомоги особистості у вирішенні життєвих проблем, пошуку внутрішніх ресурсів особистісного зростання.

Для арт-терапевтів, психологів, педагогів, психіатрів, мистецтвознавців, для всіх, хто цікавиться вітчизняним та світовим досвідом арт-терапії.

Автори несуть відповідальність за зміст тез.

ISBN

© ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2016

ЗМІСТ
ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Безугла Р. Візуальна демонстративність як основна ознака гламуру: постановка проблеми.....	4
Берега М. Реалізація арт-терапевтичного потенціалу української народної іграшки в умовах навчально-виховного процесу початкової школи.....	7
Борейчук І. Фототерапія як спосіб прийняття чужого досвіду...	11
Бреусенко-Кузнєцов О. Обереги як архаїчні техніки устрою безпечного світу.....	13
Вознесенська О. Арт-терапія як засіб реабілітації учасників бойвих дій	18
Волкова Л. Семантика жесту – творча складова мистецтва. Евритмічні жести.....	23
Гаврилюк С. Спонтанне малювання як метод арт-терапії	25
Гринькова Л. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до реалізації виховного потенціалу казкотерапії	28
Качуровська О. Комп'ютерна арт-терапія в корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення	33
Коляда О. Психотерапевтичні чинники в арт-психотерапії	35
Любіна Л. Використання методів арт-терапії в роботі з дитячим енурезом.....	38
Науменко О. Арт-терапія як засіб збереження психологічного благополуччя учасників виховного процесу в роботі психолога дошкільця	43
Обухова Н. Використання арт-терапії у роботі з травматичними спогадами у осіб, постраждалих в зоні АТО	47
Папета О. Арт-терапевтичні театральні заняття для дітей із порушеннями розумового розвитку	49
Плаксієнко І. Використання арт-методів у роботі психологічної служби вищого навчального закладу	51
Подкоритова Л. Арт-терапія як шлях самопізнання	52
Протасова С. Музика як цілющий засіб	53
Рашковська І. Арт-терапія в організації психологічної допомоги та самопомоги особистості	54

Савінов В. Робота з дітьми з оповідачем	55
Скнар О. Ресурси дитячої картини світу мистецтва	56
Старовойтов А. Арт-терапія	57
Тамакова Т. Тіло як ресурс (body releasing exercises)	58
Тимофієва М. Вплив арт-терапії на вимірювання реальності	59
Титаренко О. Криза ідентичності засобами арт-терапії	60
Хіля А. Арт-терапія як система цінностей	61
Чекстєре О. Свідомість, емоції, інтуїція та координація	62
Шевченко В. Обмеження арт-терапії в умовах військового госпіталю	63
Бреусенко-Кузнєцов О. Шлях Героя	64
Волкова Л. Зодіакальні символи	65
Галіцина Л. Великі мистецтва	66
Гант Л. Інстинктивне малювання	67
Гончар Н. Методика роботи в сфері засобами арт-терапії	68
Гундертайло Ю. Арт-терапія як психологічний підтримання	69
Деркач О. Психокорекція «Я – тато» як засіб покращення стосунків та підтримання	70
Заболотна Н. Особливістю людини, що переживає втрату	71
Коляда О. Прив'язаність	72

опієкульного малю-
вничної асоціації» з
вими реабілітанти за-
е змиг відвідати наш
мовираження, прое-
яви та креативності
використання з тими,
ому що останній раз
ети ми використову-
ему. Також успішно
ених почуттів, опа-
ведінки, включення
контакту один з од-
свадження стратегії
дослідовність: глина
аводівкульне малю-
ість – на завершаль-
вник арт-терапії досі
ивності реабілітантів

впродовж майже 20
пів постраждалими
вими реабілітаційних
ав доводить дієвість
та соціально-психо-
вності, що арт-терапія
вми дозволяє працю-
внимунікативних мо-
вості життя, будувати
вних продуктів. Ап-
вкватність та доціль-
воти для подолання
всвих дій.

вників боевых дейст-
Войенная психология :

1. Вознесенська О.Л., Сидоркіна М.Ю. Арт-терапія у подоланні психічної травми: Практичний посібник / Олена Вознесенська, Марина Сидоркіна. – К. : Золоті ворота, 2015. – 148 с.
2. Вознесенська О.Л. Ресурси арт-терапії на допомогу вимушеним переселенцям. Практичний посібник / Олена Леонідівна Вознесенська. – К. : Human Rights Foundation, 2015. – 50 с.
3. Маслова В. Метод творчої реабілітації в роботі з учасниками бойових дій / Маслова Віталіна, Лубківський Ігор // Простір арт-терапії : [Зб. наук. праць] / УМО, 2015, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2015; [Редкол.: Лушин П.В., Чуприков А.П. та ін.]. – К. : Золоті ворота, 2015. – Вип. 2 (18). – С. 65-80.
4. Tedeschi R. G. Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence/ Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. // Psychological Inquiry.– Vol. 15. – 2004. – P. 1-18.

СЕМАНТИКА ЖЕСТА – ТВОРЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИСКУССТВА. ЭВРИТМИЧЕСКИЕ ЖЕСТЫ

Волкова Людмила,

*старший преподаватель кафедры изобразительного искусства
Института искусств КУ имени Бориса Гринченко,
член ВОО «Арт-терапевтическая ассоциация» (Киев)*

Язык жестов, невербальное общение, обычно включает формы невербального выражения, которые не опираются ни на слова, ни на другие словесные символы. Значительная часть человеческого общения происходит с помощью жестов, поз и других приемов невербальной коммуникации. Язык жестов может много рассказать об эмоциях, чувствах, предпочтениях людей, которые общаются.

Из органов восприятия мы прежде всего пользуемся глазами и руками. Целый комплекс чувств содержит в себе чувство зрения: чувство цвета, формы и осязания. Дальше отстоят чувства равновесия, собственного движения, чувство жизни. Благодаря дополняющим функциям возникает более глубокая связь с произведениями искусства, когда элементы композиции через «вслушивание» «звучат» для глаз.

Нест у всех народов был выражением внутренних чувств, характеризовал душу человека, отображал духовный настрой. Понятие жестов означает движение тела, но жесты имеются и в окружающем мире: в архаической культуре, в произведениях культуры: живописи, архитектуре, танцах и др.

Период конца XIX – начала XX столетия стал поиском новых форм в искусстве. Все его виды получили обновление, смену традиций и философского осмысления. Слом столетий – это время неформального творчества, время поиска нового: П. Пикассо, Ж. Брака, Д. Миро, К. Малевича, В. Кандинского, А. Матисса, П. Мондриана, П. Клее, Ф. Марка и др.

Футуризм, кубизм, супрематизм, фовизм, экспрессионизм, беспредметно-абстрактное искусство рождены социальными, экономическими процессами и т.п. и наполняют время слома XIX-XX столетий. В искусстве возникают разнообразные живописные фактуры, наполненные жестами, поисками значений жестов. Авангардизм, особенно футуризм показывает новое понимание динамики. В начале XX столетия движение становится определяющим будущего. Наиболее полно идеи динамики и движения присутствовали в работах футуристов, кубофутуристов, лучистов и конструктивистов. В изобразительном искусстве мотив движения берет свое начало с динамической композиции.

В таком контексте и возникает искусство эвритмии. Творческое Слово говорит в эвритмии с помощью человеческого тела, способностью его к движению.

Основав обновленное искусство движения в 1912 году, Р. Штайнер, немецкий ученый и философ, обратил внимание на тот факт, что всякое движение, совершаемое человеком, одухотворено и является выражением происходящего в его душе.

Дать возможность внутреннему переживанию проявляться во внешнем движении – в этом сущность эвритмии, в воплощении образного переживания каждого отдельного звука в определенное движение человеческого тела – в «эвритмический жест».

Искусство эвритмии возникает как синтез искусств и охватывает все, что относится к движению. Роль терапии движением в наше время возрастает. «Беспрерывное повторение механического движения за клавиатурой, за рулем может, действуя снаружи, оттеснить наши человеческие движения, проникнутые душой и духом» (Р. Штайнер). Жесты и мимика все меньше способны принять наши мысли, чувства, личную волю.

Базовые элементы эвритмического искусства: ритм, метр, звук, тон, слово, хореографическое обрамление, цвет и т.д., передаются через эстетически оформленное движение, жест, пластику. Это движе-

ние включает в себя все про...

В наши дни широко в...

В этих случаях...

СПОНТАННОЕ РИСОВАНИЕ

психологическое

В контексте терапии...

Карл Юнг считал, что...

стал поиском новых
свободы, смену тради-
ций – это время нефор-
П. Пикассо, Ж. Брака,
П. Матисса, П. Мондриана,

экспрессионизм, бес-
сильными, экономиче-
ма XIX-XX столетий. В
же фактуры, наполнен-
артизм, особенно футу-
В начале XX столетия
Наиболее полно идеи
а футуристов, кубофу-
разительном искусстве
кой композиции.

эвритмии. Творческое
ского тела, способнос-

в 1912 году, Р. Штай-
знание на тот факт, что
создано и является

важно проявляться во
и, в воплощении образ-
в определенное движе-

искусств и охватывает
движением в наше вре-
нического движения за
ки, оттеснить наши че-
духом» (Р. Штайнер).
наши мысли, чувства,

ства: ритм, метр, звук,
и т.д., передаются че-
пластику. Это движе-

ние включает в себя все процессы изменения в мире, движения наше-
го духа.

В наши дни широко используется, как метаморфоза эвритмии
художественной, лечебная эвритмия, приводя в согласование душев-
ные силы человека.

В этих случаях «целительные эвритмические движения приоб-
ретают особую важность».

СПОНТАННОЕ РИСОВАНИЕ КАК МЕТОД АРТ-ТЕРАПИИ

*Гаврилюк Светлана,
психолог, член ВОО «Арт-терапевтическая ассоциация»
(Винница)*

В контексте терапии художественную деятельность, в отличие
от планируемой и тщательно организованной деятельности по обуче-
нию искусству или ремеслам различных групп людей, можно назвать
спонтанной. Исследователи, занимающиеся терапией искусством, со-
гласуются в том, что художественные способности или специальная
подготовка пациентов не нужны для использования художественного
творчества в качестве терапевтического средства. Для терапии искус-
ством важен сам процесс и те особенности, которые в конечном про-
дукте творчества помогают обнаружить психическую жизнь его творца.
Именно поэтому одной из главных задач арт-терапевта есть поощ-
рение членов группы выражать внутренние переживания спонтанно и
не беспокоиться о художественных достоинствах своих произведений.

Карл Юнг считал, что воображение и творчество являются дви-
жущими силами человеческого существования: «Не только художник,
но любой творческий человек, кем бы он ни был, всеми своими вели-
чайшими достижениями обязан своей фантазии. Динамическим прин-
ципом фантазии является игра, которая считается присущей ребенку и
таким самым несовместимой с серьезной работой. Но никакой творче-
ский процесс не может зародиться и существовать без этой игры фан-
тазии». Именно для обозначения такого творческого процесса Юнг
использовал термин «активное воображение», когда субъект как бы
объективно наблюдает за развитием своей фантазии, не пытаясь со-
знательно воздействовать на нее.

Примером спонтанного использования фантазии в терапии ис-
кусством может служить упражнение по рисованию каракулей. Участ-

Символічна ознака		
.....	4	
.....		
.....		
.....	7	
.....		
.....	11	
.....		
.....		
.....	13	
.....		
.....	18	
.....		
.....	23	
.....		
.....	25	
.....		
.....	28	
.....		
.....	33	
.....		
.....	35	
.....		
.....	38	
.....		
.....		
.....	43	
.....		
.....	47	
.....		
.....	49	
.....		
.....	51	
.....		
.....	53	
.....		
.....	56	
.....		
.....	59	

Савінов В. Робота плейбек-театру з емоціями: нюанси співпраці з оповідачем	59
Скнар О. Ресурси проєктивних методик у формуванні політичної картини світу молоді	63
Старовойтов А. Арт-терапія як форма концептуального мистецтва	65
Тамакова Т. Тело как палитра проявления эмоций. TRE (trauma releasing exercises) в практике арт-терапевта.....	66
Тимофієва М. Візуальний нарратив в арт-терапії як метод вимірювання реального світу особистості.....	67
Титаренко О. Кризова інтервентна допомога в роботі з дітьми засобами арт-терапії	69
Хіля А. Арт-терапія як засіб діагностики аномалій розвитку системи цінностей дитини	73
Чекстере О. Світлова пісочниця як засіб розвитку дрібної моторики та координації рухів дитини	78
Шевченко В. Обмеження застосування арт-терапії в умовах військового госпіталю	81

ТВОРЧІ МАЙСТЕРНІ

Бреусенко-Кузнєцов О. Від музики до слова: переживання шляху Героя	84
Волкова Л. Зодіакальне коло як загальна композиція в евритмії.....	85
Галіцина Л. Великі можливості маленьких гудзиків	86
Гант Л. Інстинктивна реакція на травму	88
Гончар Н. Методика «Музика емоцій»: дослідження емоційної сфери засобами арт-терапії	90
Гундертайло Ю. Арт-терапія як метод активізації ресурсів у психологічній підтримці переселенців: гра як простір відновлення	92
Деркач О. Психокорекційна робота з внутрішнім образом «Я – мама» («Я – тато») як запорука гармонізації дитячо-батьківських стосунків та підготовки до усвідомленого батьківства	95
Заболотна Н. Особливості надання психологічної підтримки людині, що переживає втрату	96
Коляда О. Прив'язаність як джерело ресурсу	97

*Волкова Людмила,
старший преподаватель кафедры изобразительного искусства
Института искусств КУ имени Бориса Гринченко,
член ВОО «Арт-терапевтическая ассоциация» (Киев)*

премії імені Г.
Орег
БД

Эвритмия как видимая речь способствует оживлению творческих сил; развитию социальных компетенций во время группового эвритмического занятия.

Участники ознакомятся с эвритмическими жестами, с проявлением их в зодиакальном круге; с действием терапевтического начала в эвритмии.

Будут проведены упражнения на развитие социальных способностей с помощью ритмов, ощущения формы, пространства и т.д.

Человека можно понять как исходящего из всего мироздания, из всей Вселенной, а зодиакальный круг как проявление различных способностей, сущностных членов и сил, действующих в человеке.

Цели мастер-класса:

- благодаря эвритмии постижение взаимосвязи между созвездиями зодиака: Овном, Тельцом, Близнецами, Раком, Львом, Девой, Весами, Скорпионом, Стрельцом, Козерогом, Водолеем и Рыбами;
- мужское существо семи созвездий, женское – в пяти созвездиях;
- связь болезни с духовной жизнью;
- образование сверчужественной формы человека из сил зодиака, из согласных. «... выполняя эвритмию согласных, человек склонен вызывать вокруг себя род ауры, которая затем воздействует на него, выводя из пустого слияния с миром» (Р. Штайнер).

При эвритмическом движении в группе формируется целостный совместный образ. И это – «путь коллективного исследования в области социальных процессов, который в то же время действует оздоравливающе в личном пространстве каждого из участников» (Р. Штайнер).

3 + 2 = Три гуд

Значення гу

гудзика взагалі мал
жили берегами. ад
версії походять від
читати, що «пугови
від носія такого ам
нця, всередині яко
дзвеніли, як дзвіноч

Потім з'явили
зики – заклинання
шити чоловікові гу
швидко відірветься

На Русі вірили
Для цього їх пришив
на комірі або на гр
силою гудзика. Дев
куди його пришива

Класичний гуд
ми здавна символізу
ними способами і за

Значення ро

чудово розвиває др
звиток. Також ігри
комунікативних на
ги називають ориєн
діти отримують на
вчити властивості
пізнання функцій.
практичне мислення